

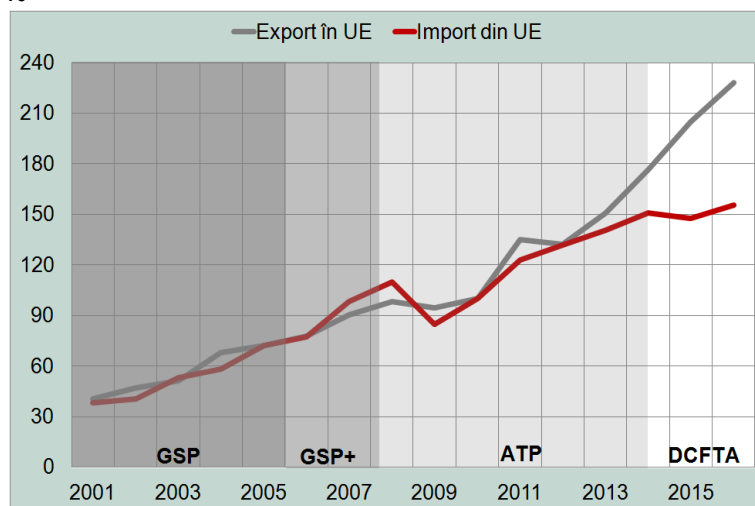
Evoluția comerțului cu bunuri dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în primii ani de funcționare a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător

Autor:
Alexandru Fala

Pe 1 septembrie 2014 a intrat în vigoare Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (ALSAC). Acordul a reprezentat un pas firesc în evoluția relațiilor economice dintre Republica Moldova și UE. Astfel, după câteva extinderi succesive a regimurilor comerciale pe care le-a avut Moldova cu UE (sistemul general de preferințe comerciale – „GSP”, care în 2006 a fost extins la „GSP+”, urmat de preferințele comerciale autonome – „ATP” începând cu 2008) s-a trecut la un nou nivel al cooperării economice: crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC). Zona de Liber Schimb implică eliminarea mutuală a barierelor din calea comerțului bilateral. Totuși, liberalizarea comerțului cu UE se va produce treptat, pentru a permite companiilor din Moldova să se ajusteze la noile realități economice.

După intrarea în vigoare a ALSAC exportul mărfurilor spre UE a cunoscut o evoluție pozitivă, în timp ce dinamica importurilor a fost anostă. În 2016 față de 2014 volumul fizic al mărfurilor exportate în UE a crescut cu 29,4%. Totodată, se atestă o intensificare a exportului: între 2014 și 2016 creșterea medie anuală a fost 13,7%, ceea ce este mai mult comparativ cu majorarea atestată în cadrul regimurilor comerciale anterioare: GSP+ (creștere medie anuală cu 11,9%) și ATP (creștere medie anuală cu 10,1%). O creștere medie mai scăzută în perioada ATP, se explică prin faptul că în decursul funcționării acestui regim comercial, exporturile moldovenești au fost afectate de criza economică mondială din 2008-2009. Pe de altă parte, evoluția importurilor din UE a fost lentă. În 2016 comparativ cu 2014 volumul fizic al importurilor a crescut cu 3,1%, iar creșterea medie anuală a fost 1,5%. De asemenea, în primii ani de funcționare a ZLSAC majorarea anuală a importurilor a fost mai mică comparativ cu cea înregistrată în timpul GSP+ (creștere medie anuală cu 16,6%) și ATP (creștere medie anuală cu 6,3%). Evoluția modestă a importurilor din UE a fost determinată și de recesiunea ce s-a produs în Moldova în 2015, când PIB-ul s-a redus cu 0,4%.

Figura 1. Evoluția volumului fizic al comerțului cu mărfuri dintre Republica Moldova și UE, creștere, 2010=100, %

Sursa: BNS, calculele autorului

În 2016 comparativ cu 2014 în comerțul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană s-a înregistrat creșterea volumului exportului fizic pentru mai multe categorii de mărfuri. Astfel, exporturile de bunuri ce reprezintă 12 secțiuni ale Nomenclatorului de Mărfuri au cunoscut creșteri, iar pentru 7 grupe s-au înregistrat scăderi. În cazul importurilor, la 10 secțiuni de mărfuri s-au atestat reduceri, în timp ce creșteri au fost consemnate pentru 9 categorii de produse. Totodată, pentru 11 secțiuni de mărfuri creșterea exportului a fost mai mare decât modificarea importului. În acest context, se merită de menționat dinamica pozitivă în comerțul cu produse agro-alimentare, care în contextul liberalizării comerțului sunt considerate bunuri sensibile. De altfel, se presupunea că unul dintre posibilele riscuri ale creării zonei de comerț liber ar putea fi un șoc asupra sectorului agro-alimentar din Moldova, cauzat de creșterea masivă a importului produselor agricole din UE. Evoluția comerțului din primii ani ai funcționării ZLSAC oferă o altă imagine, iar pentru secțiuni precum: „Animale vii și produse ale regnului animal”, „Produse ale regnului vegetal” și „Produse alimentare, băuturi alcoolice, fără alcool oțet, tutun” creșterea exportului a depășit modificarea

importului. O excepție este reprezentată de bunurile din categoria „Grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală și produse ale disocierii lor, grăsimi alimentare prelucrate, ceară de origine animală sau vegetală” pentru care exportul a scăzut, în timp ce importul a crescut.

Tabelul 1. Indicii volumului fizic al comerțului cu mărfuri dintre Republica Moldova și UE între 2014 și 2016, 2014=100, %, dezagregare conform secțiunilor Nomenclatorului de mărfuri

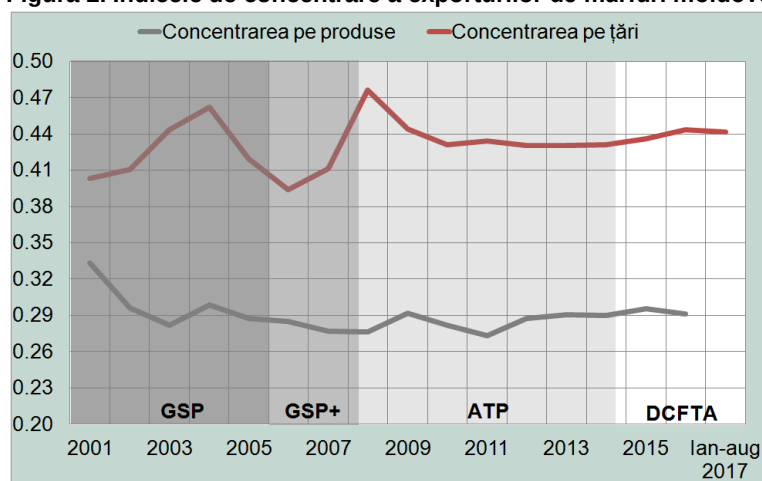
Secțiunile Nomenclatorului de Mărfuri	Export	Import
Animale vii și produse ale regnului animal	115,8	112,3
Produse ale regnului vegetal	171,1	86,6
Grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală și produse ale disocierii lor; grăsimi alimentare prelucrate; ceară de origine animală sau vegetală	56,7	136,9
Produse alimentare; băuturi alcoolice, fără alcool oțet; tutun	154,6	127,4
Produse minerale	69,0	118,6
Produse ale industriei chimice sau ale industriilor conexe	88,4	92,4
Materiale plastice și articole din acestea; cauciuc și articole din cauciuc	96,9	97,5
Piei brute [materie primă], piei tăbăcite, blănuri naturale și produse din acestea	92,0	148,8
Lemn, cărbune de lemn și articole din lemn; plută și articole din plută; articole din paie, împletituri de fibre vegetale sau de nuiiele	173,1	77,6
Pastă de lemn sau din alte materiale fibroase celulozice; hârtie și carton, reciclate din deșeuri și maculatură; hârtie, carton (maculatură și deșeuri) și articole din acestea	59,9	77,7
Materiale textile și articole din aceste materiale	120,7	102,4
Încălțăminte, obiecte de acoperit capul; umbrele de soare; bastoane; bice; cravașe și părți ale acestora; pene și puf prelucrate și articole din acestea; flori artificiale; articole din păr uman	100,5	106,4
Articole din piatră, ipsos, ciment, azbest, mică sau din materiale similare; produse ceramice; sticlă și articole din sticlă	160,8	82,3
Perle naturale sau de cultură, pietre prețioase sau semiprețioase, metale placate sau dublate cu metale prețioase și articole din aceste materiale; imitații de bijuterii; monede	160,5	79,6
Metale comune și articole din metale comune	96,1	111,9
Mașini și aparate, echipamente electrice și părți ale acestora; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	116,2	95,7
Vehicule, aeronave, vase și echipamente auxiliare de transport	475,8	93,0
Instrumente și aparate optice, fotografice sau cinematografice, aparate medico-chirurgicale; ceasornicărie; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	119,5	77,0
Mărfuri și produse diverse	139,7	110,0
TOTAL	129,4	103,1

Sursa: BNS, calculele autorului

După crearea ZLSAC, în pofida creșterii volumului fizic al mărfurilor livrate spre UE, nu s-a produs o diversificare a exporturilor. Astfel, indicii de concentrare a exporturilor calculați conform formulei lui Herfindahl nu s-au diminuat nici în cazul distribuției geografice și nici a celei pe produse. Între 2014-2017 indicele de concentrare ce reflectă repartizarea exporturilor pe țările UE a variat în jurul nivelului de 0,44. De altfel, în ultimii 3 ani, circa 2/3 din exportul spre UE este concentrat în 3 țări: România, Italia și Germania. Totodată, trebuie de menționat că după semnarea ALSAC, Republica Moldova a exportat bunuri în toate statele din UE. În cazul distribuției exporturilor de mărfuri, în ultimii ani indicele de concentrare fluctuează în jurul valorii de 0,29. Distribuția mărfurilor exportate în UE reflectă dinamica și structura economie moldovenești. Astfel, peste 2/3 din bunurile exportate în UE sunt produse în agricultură (grupele „Fructe comestibile și nuci; coji de citrice și de pepeni”, „Cereale”, „Semințe și fructe oleaginoase; semințe și fructe diverse; plante industriale și medicinale; paie și furaje” și „Băuturi alcoolice, fără alcool și oțeturi” din Nomenclatorul de Mărfuri) sau în industriile ce activează în baza schemelor lohn (grupele „Îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte tricotate sau croșetate”, „Articole și accesorii de îmbrăcăminte, altele decât tricotate sau croșetate”, „Mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imagini de televiziune” și „Mobilă; mobilier medico-chirurgical; aparate de iluminat, și articole similare; construcții prefabricate” din Nomenclatorul de Mărfuri). Dinamica agriculturii este foarte volatilă, însă sectorul a cunoscut o anumită creștere. Pe termen lung se atestă o tendință de majorare a producției agricole, însă ascensiunea maximă nu a depășit nivelul

de 3,2%. Industria, la fel a cunoscut o ușoară avansare între 2010 și 2016, când cota sectorului în VAB s-a majorat de la 15,3 la 16,7%. Evoluția industriei a fost marcată de dezvoltarea schemelor lohn, care sunt realizate în ramurile intensive în forță de muncă, cum ar fi fabricarea încălțăminte și îmbrăcăminte, sau asamblarea mobilei și a cablurilor.

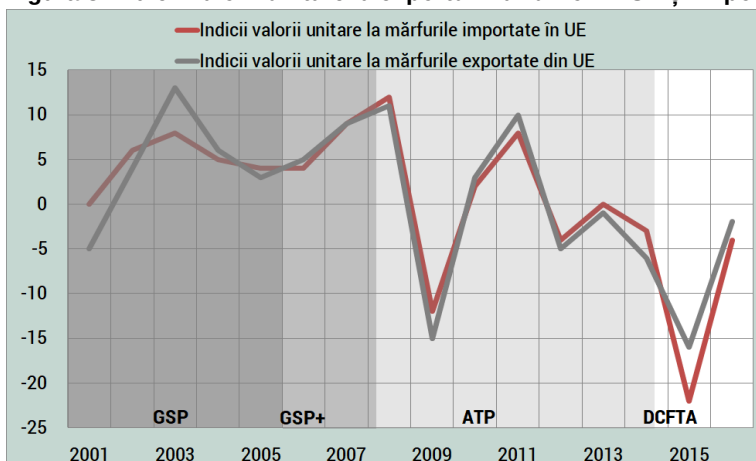
Figura 2. Indicele de concentrare a exporturilor de mărfuri moldovenești în UE

Sursa: BNS, calculele autorului

Din T2:2012 până în T3:2016 s-a atestat o reducere a prețurilor pe piețele mondiale. Această tendință a afectat și comerțul extern al Republicii Moldova. Totuși, în primii ani de funcționare a ZLSAC prețurile la exporturile de bunuri moldovenești în UE s-au redus cu ritmuri mai mici decât prețurile la importurile din această zonă. În 2016 comparativ cu 2014 valoarea unitară la mărfurile moldovenești exportate pe piața UE (un proxy pentru prețurile de export) s-au redus cu 17,6%. În aceeași perioadă valoarea unitară la mărfurile moldovenești importate din UE (un proxy pentru prețurile de import) s-au redus cu 25,1%. Această dinamică a contribuit pozitiv la raportul comercial (engl. *terms of trade*) al Republicii Moldova.

Figura 3. Indicii valorii unitare la exportul mărfurilor în UE și importul mărfurilor în UE, creștere f-a-p, %

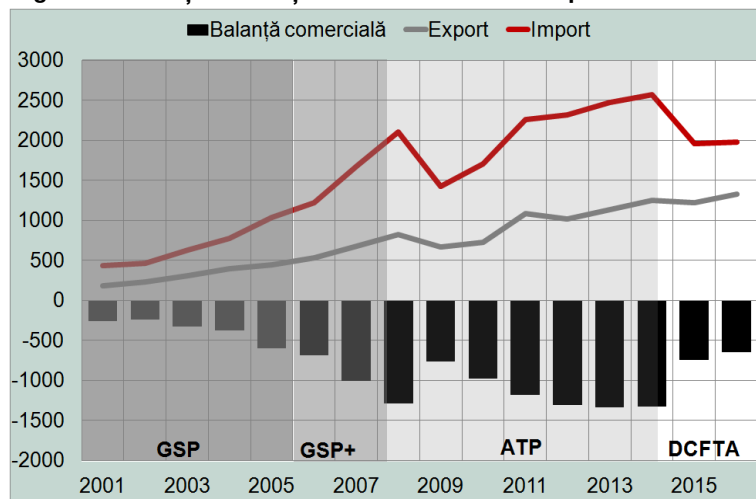

Sursa: BNS, calculele autorului

După intrarea în vigoare a ALSAC, datorită creșterii volumului fizic a exportului de bunuri moldovenești către UE a sporit și valoarea livrărilor pe această piață. În 2016 comparativ cu 2014 valoarea exportului către UE a crescut cu 6,9% și s-a majorat de la 1,25 la 1,33 mild USD. În aceeași perioadă, din cauza creșterii lente a volumului fizic a mărfurilor importate din UE și a reducerii prețurilor de import, valoarea importurilor s-a redus semnificativ. În 2016 față de 2014 valoarea mărfurilor importate din UE s-a diminuat cu 23,1% și a scăzut de la 2,57 la 1,97 mild USD. Astfel, în primii ani de funcționare a ZLSAC balanța comerțului cu UE s-a îmbunătățit în favoarea Republicii Moldova. În 2016 comparativ cu 2014 deficitul balanței comerciale cu UE s-a redus de la 1,32 mild la 641,8 mil USD. Dinamica pozitivă a exportului a

continuat și în 2017. În perioada Ian-aug:2017 exportul de bunuri către UE a crescut cu 16,7% f-a-p. Totodată, s-a atestat și o relansare a importului, care s-a majorat cu 18,7% f-a-p.

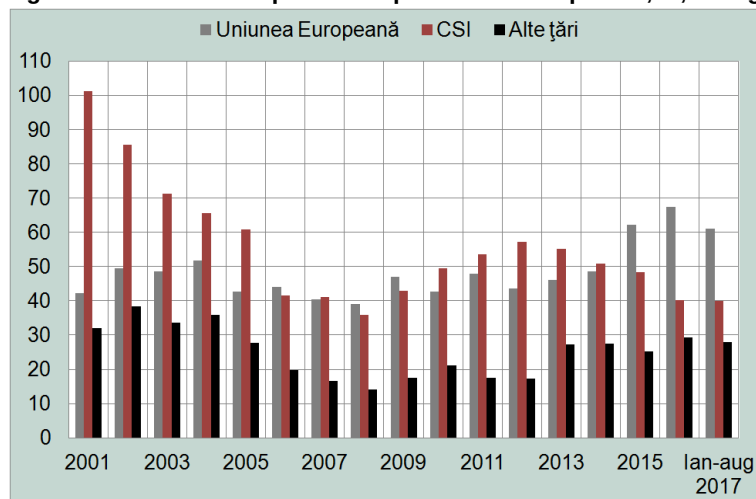
Figura 4. Evoluția comerțului cu bunuri dintre Republica Moldova și UE, mil USD

Sursa: BNS, calculele autorului

De asemenea în primii ani de funcționare a ZLSAC gradul de acoperire a importurilor din UE cu exporturile din Moldova a atins valori maxime. Din 2015 exporturile moldovenești către UE acoperă circa 2/3 din mărfurile provenite din această zonă. De asemenea, raportul ce caracterizează fluxurile comerciale dintre Moldova și UE este mult mai bun comparativ cu valoarea indicatorului atestată pentru comerțul cu statele CSI sau cu alte țări.

Figura 5. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi, %, dezagregare pe regiuni

Sursa: BNS, calculele autorului

Concluzie. În primii ani de funcționare a ZLSAC comerțul Republicii Moldova cu UE a cunoscut o evoluție pozitivă. Deși, prețurile la export s-au redus, creșterea volumului fizic al exportului s-a accelerat, iar în consecință valoarea livrărilor de bunuri către UE s-a majorat. Pe de altă parte, importul a cunoscut o evoluție negativă. Acest fapt a fost influențat de creșterea modestă a volumului fizic la importurile din UE și de reducerea prețurilor la import. Drept urmare raporturile comerciale s-au îmbunătățit, iar în 2016 comparativ cu 2014 deficitul balanței comerciale cu UE s-a înjumătățit. De asemenea, liberalizarea comerțului cu UE nu a provocat șocuri pentru sectoarele vulnerabile ale economiei naționale, cum ar fi agricultura. Mai mult, majorarea exportului de produse agro-alimentare a depășit importul acestor bunuri din UE. Totodată, încă nu se atestă o schimbare semnificativă a structurii economiei naționale, deși implementarea ALSAC a favorizat exportul și implicit dinamica economică. Astfel, exportul în UE continuă să fie dominat de produse ce provin din sectoare economice, ce se bazează pe utilizarea extensivă a

forței de muncă, cum ar fi: agricultura și industriile ce activează în baza de lohn. Astfel, deși funcționarea ZLSAC reprezintă o precondiție pentru modernizarea țării, asigurarea restructurării și dezvoltării economice a Republicii Moldova poate fi realizată doar în contextul implementării autentice a reformelor.